מסורת הש"ס

גמ' א) אך את זה לא תאכלו מעלי הגרה ומפרסי הפרסה הגמל כי מעלה גרה הוא ופרסה אינו מפרים טמא הוא לכם: (ויקרא יא, ד)

רש"י ב) השב על חוג הארץ וישביה כחגבים הנוטה כדק שמים ויפתחם כאהל לשבת: (ישעיהו מ, כב)

רבינו גרשום

דסיפא לאיתויי חלבו. דאסור באכילה כדאמרינן תזבח ואכלת וכו' ולא יכול למימר לאיתויי שוחטן בחוץ דחזיב משום דנימא דשוחטן בחוץ נמי פטור דהא אין מתקבל דמן בפנים משום דקא אתי מכח קדושה דחזיה דכבר נפדו האימהות: הא בעלי מומין מיפרק. אלמא דבני פדייה נינהו ואפילו תמימין ותיובתא דרב הונא בתרתי דאמר מתין שלא היו יכולין לבוא בשום ענין לידי פדייה: איידי דתנא רישא תנא סיפא ולאו דוקא סיפא (לגרדי): והאי השוחטן בחוץ פטור אית ביה תימהא ולא אברייתא קא מהדר ולא אמתניתין דבהא בריייתא לא איירי בה משוחטן בחוץ ואי אמתניתין אהא דאבל אם קדם הקדשן את מומן קאי והשוחטן בחוץ חייב איבעי למימר הלכך (איכא) [ליכא] למיקם אמאי (לא) קא מהדר אבל אמר (לך) [לי] ר' מסתברא דאברייתא קאי אמאי דקאמר כללו דרישא לאתויי שוחטן בחוץ דפטור: ורב הונא מתני חייב ומוקים להאי בקדם (מום קבוע להקדישן) [הקדשן את מומן] במום בדוקין שבעין דאינו נראה בגלוי כשאר מומין: ואליבא דרבי עקיבא דאמר במסכת זבחים אם עלו לא ירדו וכיון דלגבי מזבח אם עלו לא ירדו כי שחיט להו בחוץ מיחייב: מכח קדושה דחזיה קא אתי כיון דלאחר פדיון נעשו תמורה: שם אמו עליו. אמו קרי אותו שבא מכחו: מה בכור ומעשר במומן מתאכלין לבעלים. דכבור כי לית ביה מום מקריב אימורין דידיה על גבי מזבח ואינו אוכלן כהן וכי איתיליד ביה מומא נאכל כולו לכהן. בהמת מעשר דלית ביה מומא מסיק ליה לירושלים ואכיל ליה ישראל גופיה ומקריב אימורין למזבח: וכי איתיליד ביה מומא נאכל כולו לישראל והאי לבעלים דקתני הכא לאו לחד בעלים קאמר אלא כל חד וחד כדאיתיה האי לבעלים דידיה והאי לבעלים דידיה: ממעלי הגרה טמא. כלומר יש בהמה שיש לה סימני טהרה והיא אסורה היינו תמורת בעלי מומין לאחר פדיונן: לתמורת אשם

הגהות הב"ח

(ה) גמ' מיפרקי לכל זבח שילקה:
(ו) **שם** ותיתאביל במומה:
(ג) **שם** זה שם שמו עליו וזה שם שמו עליו זה **שם** אמו עליו תמורתם בכור:
(ד) **שם** ממעלי הגרה טמא חוא לכם הלי:
(ה) **רש"י** ד"ה והשוחטן וכו' לעיל היא ואקדשים:
(ו) ד"ה ותליבא וכו' ל"ק בזיזין וכו' דוק שהן על הענין:

הגהות צ"ק

[א] דעפעפים עי': [ב] העליון כנגד: [ג] היינו יממין: [ד] פתח: [ה] מאומן דמסר וכפירושו מצמע:

תורה אור

גמ' א) אך את זה לא תאכלו מעלי הגרה ומפרסי הפרסה הגמל כי מעלה גרה הוא ופרסה אינו מפרים טמא הוא לכם: (ויקרא יא, ד)

רש"י ב) הישב על חוג הארץ וישביה כחגבים הנוטה כדק שמים ויפתחם כאהל לשבת: (ישעיהו מ, כב)

לאתויי חלבו. למסור ולמוכי שומטו כמוך דמייב לה ממרינן מסוס דל"ב מיבעי לן למימר בדוקין שבעין ועוד [ו]סיפא קתני לקמן השומטן כמוך פטור וכללא דריבא לה מלטרין לאיתויי חלבו דברי להשמא ולדן דכגופן דמי דעובר ירך אמו הוא שרי כל שכן חלבו דמיא בעלמא הוא: **הא בעלי מומין מיפרקי.** אומא שנתעברו קודם פדיון וגולדו לאחר פדיון וכגון שנתפסח לסוס זבח דלגימא קדושתייהו למיתפס פדיונן וכשהוא מתפיסח לסס זבח אין מתפיסח לכל זבח אילימא הא לסס אומו זבח מתפיסח והיכי משכחת לה פירוסא הוא כלומר היכי משכחת מירוסא למילתא דמשמע בעלי מומין נפדין ולסס זבח אחר לא יתפיסס אלא היכי עביד דמתפיסס לסס אומו הזבח ונפדין במומן כסיפול בהן מוס: **נימא תהוי תיובתא דרב הונא.** לאחר לעיל כוסכן לסיפא והן מתיס: **ואיידי דתני רישא נפדין תמימים.** לחיזוס הוא לתפילו תמימים נפדיס: **והשוחטן בחוץ פטור.** סיפא דלריית מן לעיל (ה) [ה]קדשים שקדם הקדשן את מומן קאי והשוחטן בחוץ חייבין על שחיטת חוץ אלא על המתקבל בפנים כדאתן בזבחים בפרק קמא מטותת (דף קיב.) בעלי מומין אין קבועין בין עומדין שהקריבן בחוץ פטור ומפיק טעמא מהאי קרא ואל פתח אהל מועד לא הביאו הא כל שאינו ראוי לבא אל פתח אהל מועד אין מייבין עליו: **רב הונא מתני חייב.** דלקאני: ומוקי לה **בדוקין שבעין.** דמתקבל בפנים הוא: **ואליבא דרבי עקיבא.** לאמר בשחיטת קדשים בפ' המזבח מקדש (דף פד.) אס עלו לא ירדו. דוקין טולא כגון (ישעיהו מ) [ו]הטוטה כדוק שמים ולכאי לא ירדו לאין מומן ניכר כל כך הכי אגן בזבחים בפ' המזבח מקדש הרמוי לו (דף פד.) ר' עקיבא מכשיר בבעלי מומין לומר לאס עלו לא ירדו ואמר רבי יומנן בגמ' לא הכשיר רבי עקיבא אלא בדוקין שבעין הואיל וכשירין בעופות והוא שקדם הקדישן את מומן ל"ק (ו) דוקין שים לו מוס בעפעפים ולכאי קרי לעפעפים דוק [א] על העין כרקיע להכי ממרינן בספרי אגודות העין דומה לעולס קטן העפעפים [ב] כנגד הרקיע והממטן כנגד האדץ והלגן שמקיף את העין כנגד יס מוקייטוס שמוצב את העולס והשמור שבו שהוא עגול דומה לגלגל חמה: **קדושה דחויה.** שכבר נפדו: **ויאבלו במומן.** ימתינו עד שיוממו ויאכלו לבעלים ככבור ומעשר שאין נפדין אלא נאכלין במומן אלמא כיון דלא מצי לקדושי לאחר נמס מ"ל כיון דלא מצי לקדושי כלאחר נמס (דף ה: ע"ש) אך בכור שור וגו' אן קריבין ואין תמורתן קריבין נאכלין במומן לבעלים ככי נמי ליעבד הכי: **והא בהמה לא אלימא למיתפס פדיונה.** הילכך מתה: **מנין לתמורת פסולי המוקדשים שמתה.** כגון ללאחר שנפדו הקדשים בתמורה דלא מצו למיקרב: **ממעלה הגרה טמא הוא.** לסיפיה דקרא כתיב טמא הוא לכם וכן [ז]ולרשיון הכי יש לך בבל שים בו שימני טהרה ומסור בתוכיכס ושיו זו תמורת פסולי המוקדשין: **חמש חטאות.** מפרס בתמורה (דף כג:): **לתמורת אשם שתהא רועה.** לאמס לא קרב נדבה הלכך תמורתו לא קרבה והא טמא קתני הא מיפוהו על שיהא טמא כלומר שיפול בו מוס: **כל שבחטאת מתה.** ותמורת מטמא היינו אמא ממא מטותת מתות: **לאו ליבא.** לאין עובר בלאו: **דאיבא לאו.** לא תאכלו ממעלי הגרה: **ואבע"א.** להכי אמא ממעריסי הפרסה דמשמעי במטותת הממות לסקיש דבר הבא ממעלי הגרה תמורת פסולי המוקדשין לאחר פדיון דנפקא ממעלי הגרה לדבר הבא ממפריסי הפרסה מטותת הממות: **מתני'** המקבל צאן ברזל. אמס לו עובד כוכבים בהמתו בהמה ולדותיהן פטורין. מן הבכורה: ולדותיהן

ותמורה שלאחר פדיונו מתה. ואס תאמר מאי שנא מולדות לאיעבר ואמילך לאחר פדיון לאחר דמתקניז לעיל ולד לבי [ז] ואיל לומר דולדות אין בהן קדושה אלא מכח אמן וכיון שנפדית פקעה קדושתו לגמרי כלבי ואמילך ואע"ג דאיכא לאיסור גיזה ועבודה אין בה לאיסור מועט [ח]כזה שימול על ידו קדושה על הולדות לאבל תמורת קדושה [ט](בהמית) וכיון דגלי קרא שאמה על בעלת מום קבוע אלא ה"א לאחר פדיון אלא לאחר פדיון קרבה ובעי מולדות לאחר פדיון לאיכא מ"ד לעיל לרעייה וכן מוכח לשון הקונטרס דבסמוך גבי מנין לתמורת פסולי המוקדשין שמתה ופי' רש"י כגון לאחר פדיונו אלא מני למיקבע והא לאחר פדיון קרא ממעלי הגרה בסמוך ללמוד שמעמ נגמרת כמו שפירשתי אלא אבל אחר פדיון קרבה ולא מתה [י] בתורת חמים ויפול ממו מטומות ועוד ים לפרש דקרא וסבירא לריבי דאי לאו אלא קרא הוה אמינא לאחר פדיונו ואי מיעבד ואמילך לאחר פדיון ואי אמילך מולדות לא הוה אמינא ואי מיעבד ואמילך לאחר פדיון [יא]יבעי הוה אמינא דקרא [יב] הוי יתמין על שיהא טמא ויפול בו מוס לבפי' הקונטרס דבר בסמוך ואס תאמר מאי שנא מולדות מתמות לאיעבד ואמילך לאחר פדיון ואי אמילך לאחר פדיון קרא הוה אמינא לאחר פדיונו בין לאחר פדיונו עושה תמורה: אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה ותמורתו לאחר פדיונו מתה מאי טעמא [יג]היכי ליעביד ליקרביה מכח קדושה דחויה קאתיא ליפרקה לא אלימא למיתפס פדיונה הלכך מתה מתקיף לה רב עמרם [יד] ותיתכיל בסומה לבעלים וכי [טו] מה בין זו לתמורת בכור ומעשר [טז]דתנן [יז]תמורת בכור ומעשר הן וולדן וולד ולדן עד סוף כל העולם הרי הן כבכור ומעשר ויאכלו במומן לבעלים אמר ליה אביי זה שם אמו עליו וזה שם אמו עליו זה [יח] כולו תמורת בכור ומעשר מיקריא מה בכור ומעשר במומן מיתאכלן לבעלים אף תמורתן מיתאכלא וזה שם אמו עליו תמורת קדשים מיקריא מה קדשים לא מיתכלי אלא בפדיון אף תמורתן נמי לא מיתכלי אלא בפדיון והא לא אלימא למיתפס פדיונה תניא כוותיה דרב נחמן מנין [יט]לתמורת פסולי המוקדשין שמתה תלמוד לומר [כ] **ממעלי** הגרה טמא תניא נמי הכי מנין [כא]לחמש חטאות מתות תלמוד לומר ממפריסי הפרסה טמא חמש חטאות מתות ההוא [כב]ממפריסי הפרסה טמא נפקא תניא נמי הכי מנין [כג]לחמש חטאות מתות תלמוד לומר ממפריסי הפרסה טמא חמש חטאות מתות הילכתא גמירי לה אלא כי אתא קרא לתמורת אשם תמורת אשם נמי הילכתא היא [כד]**כל שבחטאת מתה באשם רועה אלא לעולם חמש חטאות מתות ואצטריך קרא ואצטריך הילכתא דאי מקרא הוה אמינא לרעייה קמ"ל הילכתא למיתה ואי מהילכתא הוה אמינא היכא דעבד איקרי ואכל מהני חמש חטאות אסורא איכא לאו ליכא קמשמע לן דאיכא לאו ואיבעית אימא לאקושי דבר הבא ממעלי גרה לדבר הבא ממפריסי הפרסה מה להלן במיתה אף כאן במיתה: **מתני'** [כה]המקבל צאן ברזל מן העובד כוכבים ולדותיהן

רבינו גרשום (המשך)

הוא דאיצטריך דאינה מתה אלא רועה שיהא אסורה: ואי מהלכתא גרייתה הוה אמינא היכא דעבר ואיקרי ואכל כר' קמ"ל קרא דאיכא לאו דכתיב את זה לא תאכלו. לישנא אחרינא. ומאחר דהלכתא איכא קרא למה ליה לסיקם עליה בעשה דכתיב אותה תאכלו ריש לך אחרת שהיא מפרסת פרסה דאית בה לאו אי אקרבה והיינו חמש חטאות ולאו הבא מכלל עשה עשה. והכי מסתברא כלישנא בתרא דהכי נמי גרסינן בתמורה בפרק אלו קדשים וכי איצטריך קרא דאי מקריב ליה קאי עליה בעשה. ואיבעית אימא חמש חטאות לא צריכי קרא אלא לאקושי דבר הבא ממעלי הגרה דהיינו תמורת בעלי מומין דלבר הבא ממפריסי פרסה דהיינו חמש חטאות דנפקי מהתם מה להלן בחמש חטאות מתות אף תמורת בעלי מומין שנפדו נמי והיינו כרב נחמן: המקבל צאן ברזל מן העובד כוכבים. כלומר מניה בהמה לשעבד עליו שיעבוד קשה כברזל. כגון שקיבל ישראל עליו אם יפחתו דמיה או תמות שישלם לעובד כוכבים כמה ששמין אותה עכשיו ואם תעשה ולדות שיהו בין שניהן הולדות:

שיטה מקובצת

ג) רב הונא מתני חייב. פירש"י ז"ל דהיינו סיפא דבריייתא דלעיל דקתני הקדישן למומן ולהכי לא קאמר כללו של דבר לאתויי שוחטן בחוץ דחייב ועוד דמ"ה לא קאמר ליה דלא בעי לאוקמא כר"ע בדוקין שבעין וכן נראה לר"י דהיינו סיפא דמתני' דקתני הקדישן למומן כי אין לומר דהיינו רישא דהיא השוחטן בחוץ פטור דהא כבר פירשה התלמוד המשנה דסיפא דקתני הקדישן את מומן ועוד

ל א מיי' פ"ד מהלכות ממורה הלכה ו:
לא ב מיי' פ"ג מסי הלכה ד:
לב ג מיי' פ"ד מהל' פסולי המוקדשין הלכה ג:
לג ד מיי' שם הל' יג:
לד ה מיי' פ"ד מהל' בכורות הלכה ד סמג עשין ריש טוש"ע י"ד סימן שכ סעיף ז:

מסכת ידים

פרק ד' המשך משנה ד'

אָמַר לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל, הַכָּתוּב אוֹמֵר: "לֹא יָבֹא עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בִּקְהַל ה', גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי" וְגוֹ'. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְכִי עַמּוֹנִים וּמוֹאָבִים בִּמְקוֹמָן הֵן, בָּבֶר עָלָה סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר וּבִלְבֵּל אֶת כָּל הָאֻמּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאָסִיר גְּבֻלוֹת עַמִּים וַעֲתוּדוֹתֵיהֶם שׁוֹשֵׁתִי וְאוֹרִיד כַּבִּיר יוֹשְׁבִים".

עין משפט נר מצוה

לא מיי' פ"ג מסי הלכה ד:
לב מיי' פ"ד מהל' פסולי המוקדשין הלכה ג:
לג מיי' שם הל' יג:
לד מיי' פ"ד מהל' בכורות הלכה ד סמג עשין ריש טוש"ע י"ד סימן שכ סעיף ז:

הוקדש לעילוי נשמת סבנו היקר ר' **מיכאל יצחק קירשנבוים** ז"ל ב"ר **אריה יהודה** ז"ל נלב"ע כ"ח ניסן תשנ"ב ת.נ.צ.ב.ה.

אין מקבלין צאן ברזל מישראל מפני שהוא רבית. בפרק ליזקו נכס (ב"מ דף ע:) פירש"י רבית [ח] שמא חוסם עליו במעות וכל זמן שאין נותן מעותיו חולקין השכר ופע"ג דמשמע ימירלי היכ דהא מנח ליה אין מוסיפין תנוויי למחנית שכר וכל שכן הכא שקבל כל המחריות עליו נקט ליה משום סיפא מקבלין מהן ברזל מן העובד כוכבים ע"כ [ט] וסיפא מהא לשמעינן היתר רבית מן העובד כוכבים דלקחני לווין מהם ומלוין להן ברבית ובמה לפ"ה מפי פריך הכא ומי ס"ד ברשותא דמרע קיימא ממאי הוי רבית ברשותא דמרי קמשכנא מאי קסבר מ"מ רבית דרבנן היכ לכיון שכל מחריות על המקבל מלוה היכ ומוטל מהי השכח כשכר המלוה מלוה דלא הוי רבית לתוייתא כיון דאם לא יבא השכח וקבל עליו לתת בכל שנה ושנה [ט] אין יכול אם שכח אין לו יכיה וכיצי גמורה היכ להייטו רבית [י] קטוסה ויש לומר להכא תניא ופע"ג דמבן רבית ריבא מיהו דלא קבל עליה אונסא וזולא אבל קבל עליה אונסא וזולא שפיר דמי אלא אמר רבא אידי ואידי דלא קבל עליה אונסא וזולא והכא גבי בכורה היינו טעמא [יא]דאילו אתי עובד כוכבים בעי זוזי ולא יהיב ליה תפים לה לבהמה ואי לא משכח לה לבהמה תפים ולדות דידה והרי יד עובד כוכבים באמצע וכל יד עובד כוכבים באמצע פטורה מן הבכורה [א]: **העמיד ולדותיהן ולדי ולדות פטורים:** א"ר הונא ולדות פטורין וולדי ולדותיהן חייבין [ז] ורב יהודה אמר ולדי ולדות נמי פטורין וולדי ולדי ולדות חייבין תנן העמיד ולדות תחת אמותיהן ולדי ולדות פטורין טעמא דהעמיד הא לא העמיד לא תיובתא דרב יהודה אמר לך רב יהודה הוא הדין אע"ג דלא העמיד והא קמ"ל אפילו העמיד נמי דאורחיה דעובד כוכבים למיתפם בנה [יב]והוי כמי דלא העמיד ולדי ולדות פטורין וולדי ולדי ולדות חייבין תנן רבן שמעון בן גמליאל אומר אפי' עד עשרה דורות פטורין שאחריותן לעובד כוכבים בשלמא לרב יהודה דאמר נחית תנא קמא לדרי היינו

ולדותיהן פטורין ולדי ולדותיהן חייבין העמיד ולדותיהן [ט] תחת אמותיהן ולדי ולדות פטורין וולדי וולדי וולדות חייבים רשב"ג אומר אפילו עד עשרה [ט] פטורים שאחריותן לעובד כוכבים [ט]א"רחל שילדה מין עז ועז שילדה מין רחל פטורה מן הבכורה [ב] ואם יש בו מקצת סימנין חייב: **גמ'** למימרא דכיון דלא נקט מרא זוזי ברשותא דמרא קיימא ורמינהו [ג] [ב]אין מקבלין צאן ברזל מישראל מפני שהוא רבית אלמא ברשותא דמקבל קיימא אמר אביי לא קשיא הא דקביל עליה אונסא וזולא והא דלא קביל עליה אונסא וזולא אמר רבא דקביל עליה אונסא וזולא צאן ברזל קרית ליה ועוד מאי פסקא ועוד אדתני סיפא אבל מקבלין צאן ברזל מן העובד כוכבים ליפלוג ולימני בדידה בד"א דלא קביל עליה אונסא וזולא אבל קביל עליה אונסא וזולא שפיר דמי אלא אמר רבא אידי ואידי דלא קביל עליה אונסא וזולא והכא גבי בכורה היינו טעמא [יג]דאילו אתי עובד כוכבים בעי זוזי ולא יהיב ליה תפים לה לבהמה ואי לא משכח לה לבהמה תפים ולדות דידה והרי יד עובד כוכבים באמצע וכל יד עובד כוכבים באמצע פטורה מן הבכורה [א]: **העמיד ולדותיהן תחת אמותיהן ולדי ולדות פטורים:** א"ר הונא ולדות פטורין וולדי ולדותיהן חייבין [ז] ורב יהודה אמר ולדי ולדות נמי פטורין וולדי ולדי ולדות חייבין תנן העמיד ולדות תחת אמותיהן ולדי ולדות פטורין טעמא דהעמיד הא לא העמיד לא תיובתא דרב יהודה אמר לך רב יהודה הוא הדין אע"ג דלא העמיד והא קמ"ל אפילו העמיד נמי דאורחיה דעובד כוכבים למיתפם בנה [יב]והוי כמי דלא העמיד ולדי ולדות פטורין וולדי ולדי ולדות חייבין תנן רבן שמעון בן גמליאל אומר אפי' עד עשרה דורות פטורין שאחריותן לעובד כוכבים בשלמא לרב יהודה דאמר נחית תנא קמא לדרי היינו

שלן נתן ברזל: **והא קמ"ל.** דלמ"ג דהעמיד לחורמיה דעובד כוכבים למיזל ולמיתפס בנה כלומר סד"ק כיון [ז] שחוזר כח עובד כוכבים בולדות חימת יהיו פטורין לעולם קמ"ל אפילו הכי ולדות של חותן ולדות שהן ולדי ולדות נתן ברזל לנתן ברזל פטורין דשייכא בהו בכור ולדי ולדות שהן חייבין כחילו לא העמיד: **תנן רבן** (ג) **גמליאל אומר כו'.** וקס"ד דר"ג מרישא קאי: **בשלמא לרב יהודה דאמר נחית ת"ק.** למיפטר לרי דתני דורות לנתן ברזל פוטר ת"ק: היינו

שלן נתן ברזל: **והא קמ"ל.** דלמ"ג דהעמיד לחורמיה דעובד כוכבים למיזל ולמיתפס בנה כלומר סד"ק כיון [ז] שחוזר כח עובד כוכבים בולדות חימת יהיו פטורין לעולם קמ"ל אפילו הכי ולדות של חותן ולדות שהן ולדי ולדות נתן ברזל לנתן ברזל פטורין דשייכא בהו בכור ולדי ולדות שהן חייבין כחילו לא העמיד: **תנן רבן** (ג) **גמליאל אומר כו'.** וקס"ד דר"ג מרישא קאי: **בשלמא לרב יהודה דאמר נחית ת"ק.** למיפטר לרי דתני דורות לנתן ברזל פוטר ת"ק: היינו

מוסר ש"ס

גמ' [ג]שלש ג': ה: ו:] ג"מ ע: **ג)**זוי כמו ג"ק **רש"י ד)**ג"ק מ"ן **תוס' ה)**ג"ל וולד ולדות פטורין היינו כו'

הגהות הב"ח

(ו) במשנה שמה דורות פטורין:

(ז) רש"י ד"ה העמיד ולדות וכו' זמן עלמו השמת מלימה יד עובד כוכבים שפי ושייכי בדור אחד עפי משל ראשון הילכך ולדות וכו' ולדי ולדות של צאן ברזל וכו' לף יתנן לכהן ולדי ולדות של ולדים כשיבכרו דהייטו חמישי לצאן ברזל יתנן לבהן הס"ד:

(ח) ד"ה תנן רבן שמעון בן גמליאל אומר כו' ובקס"ד דרשב"ג מרישא:

הגהות צ"ק

[א] פטורה מן הבכורה אמר רב חוסא וכו' והשתא לן מלמד יש לממוך בקלי מרישא ובפירוש"י: **[ב]** בגמלים: **[ג]** יתמו: **[ד]** עלמו והשתא מלימה כו' הד"ל כל"ל: **[ה]** בכשומים דמכה: **[ו]** כדפרישית במתני': **[ז]** שהוזקק כח: **[ח]** של המחריות נכפים על המקבל ושם פוחם: **[ט]** דבר קוטה בין כו': **[י]** קטוסה ומני היכא היכי דמעויי שהוא כל"ל והשתא יש לממוך: **[כ]** ללמו בתוכח: **[ל]** עבי חומה: **[מ]** לי שבר מלא מכל מחם: **[נ]** וולדותיהן היינו כו': **[ס]** בממני לאו העמיד ממש כו':

שיטה מקובצת

ג) תחת אמותיהן ולדי ולדות בקצת ס"ג גרסינן ולדות פטורין ולדי ולדות חייבין ועיין בתוספות חיצוניות לקמן באות ר': **ב)** ואם יש בו קצת סימנים חייבים. עיין תוס' לעיל דף ב': **ג)** אין מקבלין צאן ברזל מישראל מפני שהוא רבית וכו'. ב"א בספרי כה"י ואי ס"ד כיון דלא נקיט זוזי ברשותיה דמרה קיימא אמאי הוי רבית ברשותיה דמרה קא שבחא: **ד)** ורב יהודה אמר ולדי ולדות נמי פטורין וכו'. ומתני' דקתני ולדות פטור ולדי ולדות חייב לא קשה לר"י דמתני' לא נחתי לדידי עד סיפא דהעמיד ולדות אבל ולדות ולד ולדות דדרישא לא דקדק אלא דתני ולדות פטורין לא ידעי כמה אי חדא דרי אי תרי דרי ולא אתיא לאשמועינן אלא שיש מין תולדות פטורין ולד ולדות חייבין ר"ש ס"ל דולדי צאן ברזל כהן עצמן. הרא"ש ד"ל: **ה)** מן העובד כוכבים עכ"ל. וז"ל תוס' חיצוניות והק' ר"י לפירש"י ד"ל דהא גם זה אינו חידוש דהא אפילו רבית קצוצה מקבלין מן העובדי כוכבים כדאמי לקמן שתם ומלוין להם ברבית וכ"ש אבק רבית לפרש"י לכך נראה לר"י כפי' ר"ת דפי' כך דינא דקבלת צאן ברזל כגון שנתן לו צאן במאה דינרי זהב והן מלוה גביה וכל אחריות הצאן על המקבל כאלו הן מכורין אצלו והתנה לו זה שכל זמן שמעכב המעות יעלה המקבל מן הגיזות ומן הולדות שוה סלע שכר בכל שנה ושנה ורבית קצוצה הוי דאי לאו הכי מאי אתא לאשמועינן הא מפרש לעיל אפילו למחצית שכר אסור והכי משמע בברייתא דאיזהו נשך (דף ס"ט ע"ב) דהוי טעמא דקבלת צאן ברזל משום רבית קצוצה כדפרי' **ו)**דהיכא דמקבלין צאן ברזל מן העובדי כוכבים היינו כעין השם פרה לחבירו ואמר הרי פרתך עשויה בל' דינרים ואני אעלה לך סלע בחדש מותר לפי שלא עשאה דמים מחיים אלא לאחר מיתה ולהכי צאן ברזל אסור והשתא פריך שפיר למימרא דברשות המקבל קיימא וא"ת מנ"ל לתלמודא דמתניתין מיירי בדאורייתא דמש"ה פריך ואין לומר משום דתני התם מפני שהוא רבית דהא לעיל נמי תני ולא ישכור ממנו בפחות מפני שהוא רבית אע"ג דהוי רבית י"ל דע"כ מדאוריימא דאי מדרבנן לא אשמועינן מידי דהא אמרינן התם לעיל בסמוך גבי הא דתנניי אפילו למחצית שכר אסור אמר אביי ל"ק הא דקבל וכו' הקשה הר"ם כיון דלא קבל עליו הישראל אונסא וזולא אלא

העובד כוכבים א"כ ולדות שהגיעו לחלקו אמאי פטורים הא אין יד העובד כוכבים באמצע כלל (ה"נ) [דאי] לא משכח לבהמה דלא תפיס כלל לולדות שלא קבל עליו אחריות ותירץ דמ"מ אם יפשע בצאן של עובד כוכבים אתי עובד כוכבים תפיס לולדות ולכך הוי יד עובד כוכבים באמצע אבל קבל עליו אונסא וזולא שפיר דמי וא"ת פשיטא כיון דקבל עליה אונסא וזולא דליכא רבית אמאי צריך למתני ושמא י"ל דמ"ה הוה חיישינן דלמא אתי למטעי כיון דאלו אתי עובד כוכבים ותבע ולא יהיב ליה מעות תפיס לבהמה צריך ליתן טעם למה תובע העובד כוכבים מתחלה מעות לפי' הקונטרס ר"ל תבע זוזי של חצי הריוח ולפי' ר"ת ר"ל דתבע מעות השכר סלע בחדש שהתנה לו ועוד אומר הר"ש מאירא משום שדרך בהמות למות לא ידע הנותן אם מתו ותובע מתחלה המעות כי הוא סובר שאינם בעין ואי לא יהיב ליה המעות תופס הבהמות. תוס' חיצוניות: **ז)** טעמא דהעמיד הא לא העמיד חייבין וקשה לרב יהודה אע"ג דאיכא ד' דורות וא"ת אמאי לא משני דולדות פטורים דקאמר הכא היינו הן ולדות שהעמידן ולדותיהן עד פטורים עד ששה דורות ושמעיה דהעמיד הא לא העמיד חייבין כיון דאיכא ה' דורות דכה"ג משני רב יהודה לקמן ואיכא למימר דלא הוי"ל למימר הן פטורים הולדות שהעמידן תחת אמותיהן דהא פשיטא שהן פטורין דהוו ממש כאמהתן מה"ט ניחא ליה דולדות היינו ולדות של אותן ולדות שהעמידן תחת אמותיהן שהמעומדים פשיטא דפטורים כיון שכל כך הם הועבד כוכבים עליו ול"ג ולדי ולדות פטורים אלא ולדות פטורים דמשמע שפיר ולדי ולדות המעומדים ולא המעומדים עצמן וכן בפי' רש"י ליתיה ובחתם הוגה בספרי. תוס' חיצוניות: **ז)** אלא הסמיכו עליהם בדיבור בעלמא וכו' ויש לתמוה אי ממתני' פריך לקמן מ"ש דפריך מרישא לבסוף לך נראה דמרישא דמתני' לא שייך למפרך כלל לא לרב יהודה ולא לרב הונא דולדות פטורים לא ידענא כמה או חד דרי או תרי דרי ובין ולדי ולדות חייבים לא ידענא אם דור ג' או דור ד' ולא דקדק התנא בלשונו דנקיט דווקא ולדי ולדות ממש דאכתי לא נחית בדרי ברישא עד דתקני העמיד ולא אתא אלא לאשמועינן שיש דור בולדות דחייב בבכורה ולקמן פריך מבריית הן אבל מתני' לא קתני הן ולדות פטורין בחד וכו' ופריך לר"ש משום דמשמע הן הולדות לעצמן ובשוניא גרסינן אימא הן וולדות בתרי ורי"ן פי' הן והולדות כלומר דור א' ודור ב' פטורים דהן נמי הולדות של צאן ברזל קאי ואיכא דאמרי דפריך לרב הונא גרסינן איפכא דאתפקא הן וולדות בתרי ורי"ן ובשוניא הן ולדות בחד וא"ו ולכלהו לישני הן הולד דצאן (ברזל) קאי דכן משמע פי' הקונטרס. כ"מ בתוס' כ"י:

ט) נ"ל דעל הא דתני שם הן מקבלין וכו' משמע לכל אמרו השם פרה לחבירו וכו' אלא לאחר מיתה אלמא דצאן ברזל הייטו צאן ברזל ממש וכו' ואם השם פרה ולהכי צאן ברזל אסור וכו'.

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פ"ג מהל' כלאים הל' ו סמג עשין ריג טוש"ע י"ד סי' שטו סעיף ה:

לו ב מיי' פ"ח מהלכות מלוה ולוה יב סמג לאוין לג טוש"ע י"ד סי' קעז סעיף ג:

לז ג מיי' פ"ד מהלכות בכורות הלכה ד טוש"ע י"ד סימן שכ סעיף ז:

פניני רש"י

צאן ברזל. כל אחריות הנכסים על המקבל ושם פוחם עליו במעות וכל זמן שאין נותן לו מעותיו מוקפין השכר...

(ב"מ ע:)

רבינו גרשום

וולדות. של אותו צאן ברזל מה שהן יולדות פטורה מן הבכורה לפי שחציין של עובדי כוכבים. ועוד משום דאמרינן בגמ' דאי לא משכח לה לבהמה תפיס ולדות דילה: ולדי ולדות. ולדי של ולדות חייב בבכורה חלק של ישראל דכולי האי ולדי ולדות לא תפיס עובד כוכבים בשבילה: העמידו ולדות תחת אימותיהן שאם תמות הבהמה שיקח העובד כוכבים הולדות תחתיה אותן ולדות הרי הן כצאן [עצמן] שולדותיהן מה שהן יולדת פטורה מן הבכורה. ולדי ולדותיהן חייבין ר' שמעון כו': למימרא. דברשותא דמרה דעובד כוכבים קיימא שפיני כך פטורה מן הבכורה: אין מקבל צאן ברזל מישראל. באותו תנאי שפירשתי למעלה: מפני שהוא רבית. דכיון דמקבל עליו כל האחריני של בהמה מה שנותן לה חצי הולדות זהו רבית. ט"א דכיון דשם האמהות בדמים ונותן לו חצי הולדות הרי זה רבית דמשמע דמשום הכי נותנן לו שממתין לו מן הדמים: אלמא דברשותא דמקבל קיימא. הבהמה דאי ברשותא דנותן קיימא הא ילדה ברשותו ולא הוי רבית: לא קשיא. מתני' להכי קיימא ברשותיה דעובד כוכבים ופטורה מן הבכורה דקביל עליה עובד כוכבים [אונסא] וזולא דבהמה: והכא גבי ישראל דקביל עליה המקבל אונסא וזולא הילכך הוי רבית: ליפלוג בדידה. במקבל מישראל דפעמים אין מקבלין עליה אונסא וזולא וכו'. ואמאי אצטריך למיתנא אבל מקבלין מן העובד כוכבים אפילו מישראל נמי: אידי ואידי. בין מתניתין דבכורות בין מתני' דבבות דלא קביל עליה הנותן: והכא. מ"ט פטורה מן הבכורה דאילו אתי לאחר מיתה רבית הוא דלא קביל עליה עובד כוכבים רב הונא ורב יהודה אריסא דמתניתין פליגי המקבל צאן ברזל מן העובד כוכבים: וולדי ולדות נמי פטורין דקא דייק בלישנא דמתניתין באותו ענין מה שנקדתי בדף כעין מחק בפירוש המשנה: העמיד אין. כשהעמיד מוסיף דור אחר עליהם: א"ל הוא הדין דאף על גב דלא העמיד. ולדי ולדות פטור כדאמינא. והאי דקתני העמיד דבוותא קמ"ל דאע"ג דהעמיד דיהב ליה אפותיקי אפילו הכי אי לא משכח היהא דהעמיד תפיס ליה בנה דהיינו ולדי ולדות הילכך פטירי שאחריות לעובד כוכבים כלומר תפפיס אפילו דור עשירי תחותיה: בשלמא לרב יהודה דאמר נחית תנא קמא לדרי. ששני דורות פוטר ושלישי מחייב